

СТЕФАН ЦВАЙГ
НЕОЧАКВАНА СРЕЩА С
ЕДИН ЗАНАЯТ

Превод от немски: Ива Илиева, 1987

chitanka.info

Самият въздух на онова забележително априлско утро през хиляда деветстотин трийсет и първа година беше прекрасен — пропит от влага, но и от слънчеви лъчи. Имаше вкус на сладък, прохладен, сочен карамел, на пречистена пролет, на неподправен озон: не другаде, а тъкмо на булевард Страсбург хората вдишваха с изненада уханието на разорана нива и море. Краткотрайният, проливен дъжд бе виновникът за това прелестно чудо — той беше един от онези капризни априлски порои, с които пролетта често и по най-неприличен начин възвестява своето пристигане. Още по пътя влакът ни се стремеше да догони притъмнелия хоризонт, който като черна стена се връзваше в полята; ала едва при Мо — къщите от предградията вече се бяха появили в околността като разпръснати детски кубчета, първите кресливи афиши вече се извисяваха над разсърдената зеленина, а застарялата англичанка, седнала срещу мен в купето, засъбира многобройните си куфари, чанти и чантички — най-сетне се проби онзи гъбест, набъбнал облак, който — свъсен и оловносив — се надбягваше с нашия локомотив още от Еперне. Кратка, бледа светкавица подаде сигнал и войнствените водни маси незабавно и грохотно се устремиха надолу, за да обсипят влака ни с мокър картечен огън. Стъклата на прозорците лееха горестни сълзи под камшичните удари на градушката, локомотивът се предаде и наведе своя сив пушек към земята. Вече нищо не се виждаше, нищо не се чуваше освен нервния грохот на дъжда по стоманата и стъклото, а влакът като подгонен звяр летеше по лъскавите релси, за да избяга от пороя. Но виж ти, все още стояхме под стряхата на Източната гара, която ни бе приютила и очаквахме носачите, когато зад сивата пелена на дъжда булевардът отново показва сияйния си лик; ярък слънчев лъч заби своя тризъбец в побягналите облаци и фасадите на сградите незабавно грейнаха като полиран месинг, а небето светна като морски лазур. Подобно на Афродита Анадиомена, която се ражда от пияната и от плътта ѝ струи златисто зарево, и градът се появи изпод откrehнатата мантия на дъжда — божествена гледка! И незабавно — отляво и отдясно, от стотици стрехи и заслони — хората се застрелкаха по улицата, изтърсваха капките от себе си, смееха се и поемаха по своя път, сплелите превозни средства тръгнаха отново, стотици коли се завъртяха, смесиха се, затракаха, задрънчаха, зафучаха, всички си поеха дъх и се зарадваха на завръщането на светлината. Дори

невзрачните дървета по булеварда, здраво впримчени от асфалта, все още окъпани и мокри от дъжда, посегнаха със своите малки остри пръстчета-пъпки към новото, наситеносиньо небе и се опитаха поне малко да заухаят. И не щеш ли, успяха. Чудесата ставаха едно подир друго: в сърцето на Париж, на булевард Страсбург няколко минути се носеше отчетливото, нежното, плахото ухание на разцъфнали кестени.

Благословеният априлски ден ми предлагаше още едно прекрасно нещо: току-що бях пристигнал и нямах никакви ангажименти чак до вечерта. Никой от четирите милиона и половина парижани не знаеше за моето пристигане, никой не ме очакваше — с една дума, бях волен като птица и можех да правя каквото си поискам. Всичко зависеше от предпочитанията ми: можех безцелно да се поразходя или да прочета някой вестник, можех да седна в кафене или да ям, да посетя музей, да погледам витрините или книгите, изложени на кея, можех да се обадя на моите приятели по телефона или чисто и просто да се отпусна сред сладката прохлада. Ала за щастие несъзнателно направих най-мъдрото, а именно: нищо. Не си изготвих никакъв план, дадох си почивка, отказах се от всякакви желания и цели и се доверих на случайността, която трябваше да избере моя път; с една дума, оставих се да бъда понесен от уличния поток, който плавно ме люшкеше край бляскавите брегове на магазините, и по-бързо — през праговете на кръстовищата. Най-сетне вълните ме изхвърлиха на големите булеварди; обзет от блажена умора, пуснах котва на терасата на кафенето, което се намира на ъгъла на булевард Осман и улица Друо.

Намерих си мястото най-сетне, помислих аз, удобно разположен в податливото плетено кресло и си запалих пура — а това си ти, Париж! Стари приятели сме, но цели две години не сме се виждали, хайде да се погледаме сега в очите. И тъй, Париж, започвай, покажи ми какво ново си научил оттогава, хайде, започвай, покажи ми своя ненадминат музикален филм „Парижките булеварди“ — този шедьовър от светлини, багри и движения, със стотици и хиляди неплатени статисти, — позволи ми да чуя твоята неподражаема, дрънчаща, тракаща, бушуваща улична музика! Не бъди свидлив, поразмърдай се, покажи на какво си способен, покажи истинския си лик, покажи своите огромни възможности да създаваш оркестрова музика, нека послушам шумовете и звуците на твоите улици, нека колите ти да летят,

вестникопродавците да крещят, плакатите да плющят, магазините да блестят, хората да бързат — седнал съм ето тук и както никога съм целият в слух, имам време и желание да те наблюдавам, да те изслушвам чак докато очите ми се премрежат, а сърцето ми понечи да изхвъркне от гърдата. Хайде, започвай, не бъди свидлив, не се преструвай, искам още, още, още, отпусни се докрай, покажи ми други, по-различни, по-нови крясъци и викове, свирки и откъслечни звуци, няма да ме умориш, защото съм разтворил всичките си сетива за теб, давай, давай, отдай ми се напълно: така, както и аз съм готов да се отдам изцяло на теб, неподражаемия и вечно обаятелен град!

Защото — това бе третата прелест на изключителното утро — вече бях обзет от трепетното чувство, че е дошъл денят на моето любопитство, който обикновено настъпва след някое пътешествие или безсънна нощ. В такива дни съм раздвоен и дори разчленен в много такива като мен; тогава моят собствен ограничен живот не ме задоволява, някаква вътрешна сила ме подтиква, изтласква ме навън, сякаш бих могъл да изскоча от кожата си като пеперуда от своя пашкул. Всяка пора се разтваря, всеки нерв се изопва и добива очертанията на тънка нажежена кука, обзема ме фанатична проникателност и прозорливост, всичко граничи с безмерната яснота на възприятията, които още повече изострят зрението и слуха ми. Всичко, което докосна с поглед, придобива призрачни очертания. В състояние съм цели часове да наблюдавам някой уличен работник, който кърти асфалта с електрическа бормашина, и самото съзерцание ме принуждава с такава сила да усещам действията му, че всяко движение на разтърсваните му рамене неволно преминава в моите. Безкрайно дълго бих могъл да стоя пред нечий чужд прозорец и да си представям съдбата на незнайния човек, който навярно живее или би могъл да живее тук, в състояние съм часове наред да не свалям очи от някой минувач или да вървя по петите му — влече ме магнетично, безсмислено любопитство, а върша всичко това с пълното съзнание, че поведението ми е непонятно и глупаво за всеки, който случайно би могъл да ме наблюдава; и все пак — тези мечти и тази игра ме опияняваха повече от всяка пиеса или приключенска книга. Възможно е тази свръхвъзбудимост, тази изострена проникателност да произтича по най-естествен начин от внезапната промяна на местопребиваването и да е просто следствие от новото атмосферно налягане, което влече подир себе си химически

изменения в състава на кръвта — никога не съм се опитвал да си обясня тази тайнствена възбуда. Ала винаги, когато я усетя, целият ми досегашен живот започва да ми се струва бледо вегетиране, а всички останали обикновени дни — прозаични и празни. Само в тези мигове напълно усещам себе си и фантастичното многообразие на живота.

Така че и в онзи благословен априлски ден седях в своето кресло на брега на човешкия поток, превърнат цял в слух и зрение, зажаднял да се впусна в някаква игра, обзет от напрежение и очакване: ала не знаех какво очаквам. И все пак упорствувах като въдичар, който тръпне от студ, но изчаква лекото подръпване на влакното; инстинктивно усещах, че нещо ще ми се случи, ще видя някого, защото бях опиянен от стремежа да давам и да вземам, да предложа на своето любопитство някакво занимание. Ала улицата не бързаше да ми подхвърли нищо и след половин час очите ми се умориха от човешкия прибой, тъй че не бях в състояние да възприема нито едни отделен човек. Лицата на хората, които се носеха по булеварда, се размиха, сляха се в неясния водовъртеж от жълти, кафяви, черни, сиви шапки, барети и кепета, чисти и зле гримирани профили — скучна помия от мръсни човешки води, които се стичаха толкова по-безцветни и сиви, колкото по-морно се вирах в тях. Сякаш бях изтощен от гледането на някакво неясно, трепкащо, лошо филмово копие. Понечих да стана и да си тръгна. И тогава най-сетне, най-сетне го зърнах.

Първоначално непознатият човек привлече вниманието ми единствено с простичкия факт, че непрекъснато се появяваше в моето зрително поле. Хилядите други хора, които улицата отми за този половин час, изчезваха, сякаш някой ги теглеше с невидими въжета, за миг показваха своя профил, сянка, очертание — и потокът завинаги ги повличаше надолу. А този човек се връщаше постоянно, постоянно се явяваше на едно и също място; тъкмо заради това го забелязах. Прибойт понякога също изхвърля на брега едно и също мръсно водорасло и незабавно, с непонятно упорство, го грабва отново с мокрия си език, за да го изхвърли пак и пак да го погълне. Така беше и с този човек — постоянно изплуваше от водовъртежа, и то на определени, почти равномерни промеждутъци от време, и всеки път на едно и също място, и всеки път погледът му бе сведен и странно прикрит. Човечето, което се явяваше отново и отново, не притежаваше никакви други забележителни черти; неговото суховато, хилаво тяло се

криеше под жълта лятна дрешка с цвят на канарче, явно ушита не за самия него, защото ръцете му се губеха в прекомерно дългите ръкави. Цялата яркожълта дрешка бе смешно широка и твърде дълга, при това ужасно старомодна. А над нея стърчеше тясно и остро мише лице с бледи, повехнали устни, увенчани с редки русоляви мустачки, които сякаш потрепераха от страх. Клетият човечец бе пълен с нередности и несъответствия — едното му рамо бе по-ниско от другото, краката му бяха тънки като на клоун, със загрижено изражение се подаваше ту от дясната, ту от лявата страна на водовъртежа, сетне се спираше с очевидна безпомощност, боязливо вдигаше глава като зайче, което поглежда над яслата с овеса, размърдваше мустачки, снишаваше се и отново изчезваше в навалищата. И още нещо ми направи впечатление: захабеното човече напомняше чиновник от новела на Гогол — беше силно късогледо или изключително несръчно, защото два, три, четири пъти видях как устремно забързаните минувачи връхлитат върху жалката улична отрепка и едва не я катурват на земята. Ала, изглежда, това не го смущаваше особено; покорно им сторваше път, превиваше гръб и отново се шмугваше напред, за да се появи пак, може би за десети или дванайсети път през този кратък половин час.

Това ме заинтригува. Или по-скоро първо се ядосах, и то на себе си, защото, макар и обзет от любопитство в този ден, не успях веднага да отгатна намеренията на този човек. И колкото по-безрезултатни ставаха усилията ми, толкова, повече се разгаряше моето любопитство. Всъщност какво търсиш тук, дявол да те вземе? Какво или кого очакваш? Да си просяк — не си, просяците не са толкова недосетливи, че да застанат в най-голямата навалища, където никой няма време да си бръкне в джоба. Не си и работник, защото те пък не се шляят из улиците тъкмо в единайсет преди обед. И дума не може да става, че чакаш някое момиче, защото, да прощаваш, и последната бабишкера, която отдавна е изпяла песента си, не би се хванала с мърша като теб. Е, добре де, какво търсиш тук? Да не би да си някой от онези съмнителни гидове, които незабелязано се присламчват към хората и измъкват от ръкавите си порнографски снимки, а на провинциалистите обещаваат всички наслади на Содом и Гомора за някой и друг бакшиш? Не, не си и такъв, защото никого не заговаряш, напротив, боязливо отбягваш всекиго със своя странно прикрит и сведен поглед. По дяволите, кой си ти, лицемер такъв? Какво търсиш в моите владения?

Все по-проницателно се вирах в него, само след пет минути вече изгарях от хазартна страст да разбере целта на яркожълтото призрачно човече, която го бе довела тук, на булеварда. И внезапно се досетих: той е детектив!

Детектив, цивилен полицай! Отгатнах го инстинктивно благодарение на една почти незабележима подробност — косия поглед, който бързо хвърляше на всеки минувач, безспорно изпитателния поглед, който полицаите усвояват още през първата година от своето обучение. Това не е толкова просто, защото, от една страна, погледът светкавично трябва да проникне като остър нож през цялото тяло чак до лицето и като с ярък прожектор първо да освети физиономията, а сетне да установи и вътрешна прилика с отличителните белези на издирвани известни престъпници. Ала има и още нещо, което като че ли е по-трудното — изпитателният поглед не трябва да привлича вниманието, защото агентът не бива да се издава пред околните. Е, моят човек отлично бе усвоил този занаят; прокрадваше се като разсеян мечтател из тълпата, уж обзет от безразличие, оставяше се да го блъскат и бутат, ала междувременно внезапно — като фотографска светкавица — повдигаше ленивите си клепачи и забиваше погледа си със силата на харпун. Изглежда, нито един минувач не обръщаше внимание на професионалната му дейност; самият аз нямаше да забележа нищо, ако благословеният априлски ден не бе — за щастие — и ден на моето любопитство и ако толкова дълго и с такова упорство не бях стоял на своя пост.

По всичко личеше, че тайният полицай е голям майстор в своята професия, защото невероятно изкусно бе съумял да наподоби маниерите, походката, облеклото — или по-скоро дрипите — на истински просяк, тръгнал по дирите на своята плячка. Обикновено безпогрешно можем да разпознаем цивилните полицаи, и то от сто крачки, защото, както и да се преобличат, тези господа никога не се решават изцяло да отхвърлят от себе си своето служебно достолепие, никога не усвояват до съвършенство плахото, боязливо и потиснато поведение, което става неизменна съставна част от походката на хорицата, чиито плещи цели десетилетия са се превивали под беднотията. Този тук обаче заслужаваше уважение: съвсем явно, до най-големи подробности, беше наподобил маската на пропаднал безделник и нехранимайко. С какъв верен усет се беше спрял на

яркожълтата дрешка и леко накривената кафява шапка, които със сетни усилия демонстрираха известна елегантност, докато опърпаните панталони и протритото сако издаваха жестоката сиромашия! Опитният ловец на хора положително беше забелязал, че беднотията, този ненаситен плъх, започва да ръфа всяка дреха от краищата ѝ. Изпитата физиономия прекрасно се съчетаваше с гореописаните печални одежди, същото се отнасяше и за редките мустачки (навярно залепени), небръснатата брада, нарочно разрошените и сплъстени коси, които биха накарали всеки непредубеден човек да се закълне, че нещастникът е прекарал последната нощ на някоя пейка или по нарове в полицейския участък. На всичко отгоре болезнено кашляше в шепя, зиморничаво се свиваше в лятната си дрешка и безшумно влачеше нозе, сякаш му тежаха като олово. Ей богу, изкусният факир беше представил съвършена клинична картина на тежко болен от туберкулоза!

Не се срамувам да призная: бях въодушевен от великолепната възможност да следя като частен наблюдател официалния полицейски агент, макар че едно друго кътче на моята душа ми подсказваше колко подло е поведението на предрешения държавен служител с право на пенсия: в този благословен лазурен ден, под ласкавите лъчи на априлското слънце, да дебне някой сиромаш, за да го замъкне в изправителен дом, който ще го лиши от лъчезарната пролетна светлина! И въпреки това продължих да го следя напрегнато, все повнимателно наблюдавах всяко негово движение и се радвах на новите подробности, които откривах. Ала моята радост от откритието внезапно се стопи като лед под слънчеви лъчи. Защото нещо не съответствуваше, нещо куцаше в поставената от мен диагноза. Отново ме обзе неувереност. Този човек действително ли бе детектив? Колкото по-изпитателно се взирах в странния пешеходец, толкова повече у мен нарастваше подозрението, че афишираната от него сиромашия е с една степен по-правдива, по-истинска, за да бъде само полицейска уловка. Ето, да речем, първия подозрителен момент: яката на ризата. Не, човек не би могъл да измъкне дори от някоя кофа за смет такава мръсотия, за да я нахлузи собственоръчно на врата си — подобна дреха се носи само от невероятно изпаднали бедняци. И после — ето го и второто несъответствие — обувките, доколкото изобщо можеха да се нарекат обувки тези жалки късове кожа. Десният ботуш вместо с черни връзки

беше прикрепен направо с груби канапи, а отпраната подметка на левия зейваше при всяка стъпка като уста на жаба. Не, подобни чепици не се намират и обуват дори за маскарад! Изключено, нямаше никакво съмнение, това разтреперано, прокрадващо се плашило не беше полицай и диагнозата ми излизаше погрешна. Но след като не беше полицай, тогава какъв беше? За какво му трябваше непрекъснато да идва и да си отива и пак да се връща? Ами този бърз, зорък, търсец поглед, който се стрелкаше изотдолу? Обзе ме ярост, че не съм в състояние да разгадая този човек, искаше ми се да го хвана за рамото: търсиш ли нещо, драги? Какви ги вършиш тук?

Ала внезапно ме заля огнена вълна, която пропълзя по нервите ми така, че потръпнах — истината се заби като куршум право в сърцето ми. Внезапно проумях всичко, и то със сигурност, окончателно и неопровержимо. Не, той не беше детектив — как можах да стигна до подобна заблуда? Той бе, ако мога така да се изразя, антиподът на полицай: беше джебчия, врял и кипял, изпечен, професионален, истински джебчия, който задигаше тук, на булеварда, портфейли, часовници, дамски чанти и друга плячка. Установих принадлежността му към той занаят, когато забелязах, че се насочва тъкмо към най-голямата навалица, и чак сега проумях мнимата несръчност на този човек, който връхлиташе върху непознатите хора и се мотаеше из краката им. Положението ставаше за мен все по-ясно и недвусмислено. Изборът тъкмо на това място пред кафенето и недалеч от кръстовището се дължеше на хрумването на някакъв умен собственик на магазин, който бе измислил специална атракция за своята витрина. Магазинът предлагаше доста безинтересна и непривлекателна стока: кокосови орехи, турски лакомства и разнообразни пъстри бонбони, но собственикът е бил осенен от гениалната идея да украси витрините не само с изкуствени палми и тропически изгледи, а и — блестящо хрумване! — да пусне сред тези ориенталски южни хубости три живи майmunки, които изпълняваха зад стъклата забавни акробатични номера, зъбеха се, пощеха се една друга, кривяха се и се държаха безсрамно и неприлично като същински маймуни. Умният търговец вярно си бе направил сметката, защото минувачите висяха на огромни гроздове пред тази витрина; особено жените изпадаха в безграничен възторг от това зрелище, ако съдим по техните възклицания и подвиквания. Всеки път, когато пред витрината се струпаше нова,

гъста тълпа от любопитни минувачи, моят приятел бързо се прокрадваше нататък и заемаше своя пост. Внимателно и ужим скромно си проправяше път сред навалищата; защото, доколкото съм осведомен за изкуството на уличните крадци, което не е проучено достатъчно и според мен не е описано както трябва, джебчията задължително се нуждае от блъсканица, която му осигурява успех — подобно на херингите, когато хвърлят хайвера си, — тъй като жертвата не усеща в навалищата и блъсканицата крадливата ръка, която задига портфейла или часовника ѝ. Освен това — едва сега го прибавих към предишните си знания, — за да бъде изненадата пълна, е необходимо и нещо, което да отвлича вниманието на хората, нещо, което не за дълго притъпява подсъзнателната бдителност, с която всеки човек пази имуществото си. В този случай вниманието извънредно успешно се отвличаше от трите майmunки с тяхното забавно и действително смешно поведение. Всъщност именно тези ухилени, закачливи, голи животинки неволно бяха постоянно действащите укриватели и съучастници на моя нов приятел джебчията.

Нека ми бъде простено, но моето откритие ме изпълни с истински възторг. Защото никога в живота си не бях виждал джебчия. Всъщност, за да бъда съвсем откровен, по време на следването си в Лондон често ходех в съда да изслушвам някои дела с цел да подобря своя английски; веднъж случих момента, когато двама полицаи изправиха някакъв червенокос, възпълен младеж пред съдията. На масата лежеше кесия с пари, *Corpus delicti*^[1], няколко свидетели дадоха клетвени показания, сетне съдията измърмори нещо на неразбираем английски и червенокосият младеж изчезна — доколкото схванах, за шест месеца. Той бе първият джебчия, когото видях, ала — все пак съществува известна разлика — нямах никаква възможност да установя по нещо, че този човек действително е джебчия. Защото свидетелите изтъкваха единствено неговата вина, всъщност аз присъствувах само на юридическата реконструкция на престъплението, а не на самото престъпление. Видях чисто и просто обвиняемия, осъдения, но не и крадеца. Но крадецът е крадец само в мига, в който краде, а не два месеца по-късно, когато е длъжен да отговаря пред съдията за своето престъпление — по същия начин, както и поетът е поет само в мига, когато твори, а не, да речем, когато няколко години по-късно чете пред микрофона своите стихове. И така:

извършителят на дадено действие е негов автор единствено в мига, в който го извършва. Ала случаят сега ми предлагаше извънредно рядка възможност: да наблюдавам един джебчия в най-характерния за него момент, по време на най-съкровената изява на неговата същност, в онзи миг, който се поддава твърде рядко на наблюдение, подобно на зачатие или раждането. И самата мисъл за тази възможност беше достатъчна, за да ме развълнува.

Естествено, бях решил да не пропусна изключителната възможност, да не изтърва нито една подробност от подготовката и същинското извършване на престъплението. Веднага напуснах креслото си в кафенето, то доста ограничаваше моето ползрение. Нуждаех се от по-обзорна, така да се каже, подвижна позиция, от която да го наблюдавам необезпокояван, и след няколко премествания избрах една колона, която бе облепена с пъстри афиши на всички парижки театри. На никого нямаше да направя впечатление: щях да си придам вид на човек, който се е зачел в обявите, а всъщност под прикритието на заоблената колона щях зорко да следя всяко негово движение. До ден-дневен не мога да проумея упорството, с което гледах как клетникът упражнява своя тежък и опасен занаят, и доколкото си спомням, го наблюдавах по-напрегнато, отколкото актьорското изпълнение в която и да било пиеса или филм. Защото в най-концентрирания си миг действителността превъзхожда и надминава всички форми на изкуството. *Vive la réalité!*^[2]

И този час — от единайсет до дванайсет преди обяд, прекаран на парижкия булевард, действително ми се стори като един миг, макар че или по-скоро защото до крайна степен бе изпълнен с нестихващо напрежение и безброй дребни вълнуващи случки и премеждия, бих могъл да го опишам в продължение на часове — беше наелектризиран с невероятна нервна енергия, беше неопикуемо възбуждащ с опасната си игра. Тъй като до този ден не притежавах и най-бегла представа за изключителната трудност на този занаят, който почти не може да бъде усвоен — колко потресаващо и ужасно напрегнато е изкуството на джебчията, при това на улицата, посред бял ден. Моите досегашни представи за „джебчиите“ не бяха свързани с нищо друго освен с неопределените понятия „наглост“ и „сръчност“; действително смятах, че това занимание се свежда единствено до дейността на пръстите, еднакво присъща и на жонгльора, и на фокусника. На едно място в

„Оливър Туист“ Дикенс описва как професионалният крадец учи малките момчета да задигат незабелязано носна кърпичка от нечий джоб. Над джоба е закачена камбанка и ако тя звънне в мига, в който новакът издърпва кърпичката, това означава, че е действувал неправилно и несръчно. Ала Дикенс — осъзнах го сега — бе обърнал внимание единствено на грубата, техническата страна на манипулацията: на ловкостта на пръстите. Той вероятно никога не е наблюдавал кражба на живо, вероятно никога не е имал възможност да установи — щастливата случайност го поднесе на мен, че крадецът, който действава посред бял ден, трябва да притежава не само чевръста ръка, но и душевно самообладание, и готовност за нападение, изключително добре усвоена и същевременно хладна и светкавична пресметливост, ала преди всичко — безкрайна, едва ли не безумна смелост. Защото едва след шейсетминутното обучение установих, че джебчията следва да има решителността и бързината на хирург, който извършва сърдечна операция: забавянето дори със секунда може да се окаже смъртоносно; но по време на операцията пациентът е под влияние на упойката, не може да се движи, не може да се брани, докато тук лекото внезапно посегателство е насочено към човешко тяло, чиито сетива са напълно будни — а тъкмо в областта на своите портфейли хората са особено чувствителни. Но докато джебчията предприема своята кражба, докато ръката му светкавично посяга отдолу, в същия този най-напрегнат, най-вълнуващ миг на престъплението той на всичко отгоре трябва напълно да владее мускулите на лицето си и своите нерви, трябва да си придаде разсеяно, дори равнодушно изражение. Не бива да издава своята възбуда; насилникът или убиецът, който замахва с нож, не е необходимо да скрива яростта в погледа си — докато джебчията, чиято ръка вече посяга, трябва да отправи ясен, дружелюбен взор към своята жертва и най-естествено и покорно да промълви при сблъсъка „извинете, господине“. Но дори това не е достатъчно: той трябва да бъде не само хитър, внимателен и ловък в мига на престъплението — още *преди* да посегне, трябва да прояви своята интелигентност и познания за човека, като психолог и физиолог да прецени доколко е подходяща жертвата за неговите намерения. Защото в сметките му могат да влязат единствено разсеяните и доверчиви хора, а от тях — само онези, които не са закопчали сакото си, не се движат бързо и присламчването към тях няма да го издаде с

нищо; от сто, от петстотин минувачи — в она час ги преброих — той може да посегне към не повече от един-двама. Разумният джебчия би запретнал ръкави при много малко жертви; и дори при тях замисълът му може да се провали, и то обикновено в последната минута, вследствие на плетеницата от безбройни случайности. Мога да се закълна, че този занаят изисква огромен запас от жизнен опит, бдителност и самообладание, защото трябва да имаме предвид и следното: докато крадецът действа с изострени сетива, докато избира своите жертви и обикаля край тях, с още едно от пренапрегнатите си сетива трябва да следи дали самият той не е наблюдаван по време на своята дейност. Дали някой полицай или детектив не наднича иззад ъгъла, или някой от онези натрапчиви любопитни, с които са осеяни улиците; трябва да се съобразява с всички тези неща; да речем, с някоя витрина, която в бързината не е забелязал, но тя отразява ръката му и го изобличава, или с някой, който наблюдава действията му било от магазин, било от прозорец. С една дума, усилията са неимоверни и едва ли се намират в справедливо съотношение с опасността, защото една грешка, едно недоразумение могат да го лишат за три-четири години от парижките булеварди, а едно трепване на ръката, едно прибързано, нервно движение — от свободата. Джебчийството посред бял ден насред някой булевард — проумях това — е проява на върховна смелост: оттогава възприемам като известна несправедливост съобщенията за този род крадци, на които вестниците отделят съвсем малка рубрика от три реда, сякаш те са най-невзрачни сред злосторниците. Защото сред всички занаяти на този свят — позволени и непозволени — този е един от най-тежките и опасни: занаят, който чрез своите върхови постижения би могъл да съперничи на изкуството. Имам право да го изрека, мога и да го докажа, защото в онзи априлски ден видях и изживях това.

Изживях го: не преувеличавам, защото само в началото, само в първите минути успях да съзерцавам работата на този човек делово и пресметливо; ала всяко пристрастно наблюдение неизбежно поражда чувства, а от своя страна чувствата задължават, ето защо постепенно, без да го съзнавам или желая, започнах да се отъждествявам с крадеца, в известен смисъл да влизам в кожата му, да действам чрез ръцете му, от обикновен наблюдател ставах в душата си негов съучастник. Процесът на превключване се изрази в това, че след петнайсетминутно

наблюдение — за моя собствена изненада — започнах да преценявам минувачите от гледище на крадеца: стават ли, или не стават за жертви? Дали са закопчали сакото си, или не, дали погледът им е разсеян или зорък, дали имат вид на хора, чийто портфейл е претърпан, с една дума: струва ли си да се залавя с тях, или не? И не след дълго се видях принуден да си призная, че отдавна вече не съм безпристрастен в започващата битка — напротив, копнеех замисълът му най-сетне да бъде увенчан с успех; нещо повече: с мъка потисках силното си желание да му се притека на помощ. Както зяпачът чувствава страхотното изкушение да насочи играча към правилната карта, така и аз едва се сдържах да не намигна на моя приятел, когато пропуснеше някоя благоприятна възможност: насочи се към онзи! Онзи, дебелият, дете носи големия букет! Когато веднъж моят приятел отново изчезна в навалищата, а в това време иззад ъгъла неочаквано се появи полицаи, имах чувството, че съм длъжен да го предупредя, защото коленете ми така се разтрепераха от страх, сякаш именно мен щяха да заловят на местопрестъплението — вече усещах тежката десница на полицаия върху неговото, върху моето рамо! Ала и този път ни се размина! Ето, хилавото човече отново се измъкна от навалищата и с неподражаема простота и невинност се размина с опасното служебно лице. Всичко това бе изпълнено с напрежение, ала за мен не беше достатъчно, защото колкото повече се вживявах в този човек, колкото по-добре започвах да проумявам неговия занаят от двайсетината опити за кражба, толкова по-силно нетърпение ме обземаше, задето все още не нанася решителен удар, задето продължава да изчаква и опипва почвата. Обзе ме искрен гняв от несръчните му колебания и вечно сдържане. По дяволите, страхливецо, кога най-сетне ще пипнеш по мъжки! Набери малко повече смелост! Заеми се с онзи, с онзи! Ама хайде де, започвай!

За щастие приятелят ми нито знаеше, нито подозираше за моето нежелано съучастие и ни най-малко не се подведе от нетърпението ми. Защото тук е основната отлика между истинския, изпитания майстор и новака, аматьора, дилетанта: от дългогодишен опит майсторът се е убедил в съдбовните поражения, които предшествуват всеки действителен успех, научил се е да обуздава своята бдителност и търпение, за да изчака последната, решителната възможност. Подобно на поет, който с безразличие отхвърля хилядите привидно

съблазнителни и богати хрумвания (само дилетантът не изчаква и дръзко се втурва с главата напред), за да съхрани силите си за последния порив, така и това дребно, невзрачно човече пропусна стотици отделни шансове, които аз, аматьорът в този занаят, възприемах за многообещаващи. Пробваше, опипваше и опитваше, притискаше се към непознатите хора и положително стотици пъти се докосна до джобовете и палтата им. Ала не посегна нито веднъж, с неуморно търпение изминаваше трийсетте стъпки до витрината и пак се връщаше с все същата добре изиграна незабележимост, като не преставаше да изучава всички възможности със своя зорък, кос поглед и да отчита опасностите, които аз, новакът, изобщо не забелязвах. Това спокойно, нечувано търпение съдържаше нещо, което ме възторгваше въпреки моето нетърпение, то ми вдъхваше увереност в крайния успех, защото упоритата му енергичност издаваше, че няма да се откаже от начинанието си, преди да е нанесъл победния удар. Самият аз бях обзет от същата челичена воля да не си тръгна, преди да съм видял неговата победа, дори ако ми се наложеше да чакам до среднощ.

Така се изтърколи предобедът и удари часът на великия прилив, когато от всички улици и улички, стълбища и дворове внезапно се стичат многобройни буйни поточета от хора към широкото русло на булеварда. От ателиета, цехове, канцеларии, училища и учреждения се втурват на свобода работници, шивачки и продавачи, заети в безчислените тесни работилници по вторите, третите и четвъртите етажи; като гъсти, разпокъсани кълба дим тълпата се разлива по улицата — работници в бели блузи или престилки, бърбиви парижки модистки, прегърнати по две, по три, с букетчета теменужки по роклите, дребни чиновници в чистички сака и с неизбежната кожена папка под мишница, носачи, войници в сивосиня униформа: безбройни, неопределени фигури на невидимия, подземен трудов живот в големия град. Всички те са седели дълго, твърде дълго в задушните стаи и сега искат да се разтърчат, да походят, да се поразкършат, да глътнат малко въздух, да го наситят с издишания цигарен дим, да надникнат тук и там. За час тяхното едновременно присъствие изпълва улицата с весела жизнерадост. Защото само след час те са длъжни отново да заемат местата си зад притворените прозорци, да работят на струга, да шият, да тракат на пишещи машини, да събират колонки с цифри, да печатат, да кроят, да правят обувки.

Мускулите и сухожилията на тялото знаят това, ето защо се напрягат с такава радост и сила, и душата го знае, затова с таково веселие и без остатък се наслаждава на точно отмерения час, с любопитство търси и посяга към светлината и ведростта, с удоволствие се отдава на жизнерадостното остроумие и шегобийството. Нищо чудно, че витрината с маймунките неотразимо отговаряше на стремежа за безплатно развлечение. Хората се тълпяха пред многообещаващата гледка; най-отпред бяха модистките, тяхното чуруликане, пронизително и отчетливо, изригваше сякаш от кафез със свадливи птици, а зад тях напиреха със солени шеги и яки лакти работниците и безделниците. И колкото по-многолюдна и гъста ставаше тълпата зяпачи, която набъбваше като плътно кълбо, толкова по-бодро и чевръсто плуваше и се гмуркаше моята златна рибка с яркожълтата дрешка: появяваше се ту тук, ту там из навалищата. Вече не ме съдържаше на едно място, не можех да остана на своя наблюдателен пост, трябваше отблизо да се взра в ръцете му, за да се запозная със същината на неговия занаят. Ала това ми струваше огромни усилия, защото той беше като обучена хрътка със своеобразна техника: ставаше гъвкав като змиорка и се промъкваше дори през най-малките пролуки в навалищата, уж стоеше до мен в спокойно очакване, а още в същия миг внезапно изчезваше и като по чудо заставаше най-отпред, до витрината. Изглежда, само с един порив си проправяше път през три или четири редици.

Естествено, започнах да се приближавам до него, защото се опасявах, че докато успея да се добера отпред до витрината, той ще изчезне някъде — надясно или наляво — с присъщото си умение на гмурец. Но не беше така — изчакваше кротко, необикновено кротко. Внимание! Това сигурно означава нещо, рекох си незабавно и огледах съседите му. До него стоеше една невероятно дебела жена; личеше си, че е бедна. С дясната ръка нежно придържаше бледо девойче на около единайсет години, а в лявата стискаше отворена пазарска чанта от евтина кожа, откъдето безгрижно стърчаха две дълги бели франзели; очевидно в чантата се намираще обедът на съпруга ѝ. Добрата жена от народа — без шапка, с ярък шал и карирана, саморъчно ушита рокля от груба басма — бе изпаднала в неописуем възторг от зрелището с маймуните; цялото ѝ едро, леко отпуснато тяло така се тресеше от смях, че белите хлебчета подскачаха нагоре-надолу, смехът струеше от

нея на толкова силни и радостни изблици, че скоро хората започнаха да зяпат и нея наред с маймунките. Тя се наслаждаваше на рядкото зрелище с наивната, извечна радост на своята примитивна природа, с прекрасната благодарност на хората, които са получили малко блага от живота. Ах, само бедните могат да изпитват такава искрена признателност, само те възприемат като блаженство над всички блаженства удоволствието, което не струва нищо и идва като дар свише. Добродушната женица постоянно се привеждаше към детето, за да провери дали вижда добре и дали няма да изпусне някоя смешна подробност. „Rrregarde, doonc, Maarguerite“^[3], насърчаваше тя със своя провлечен, южен акцент бледото девойче, което се стесняваше да се изсмее на глас сред множеството непознати люде. Тази жена, тази майка беше прекрасна — истинска дъщеря на Гея, прародителката на земята, — напращяла от здраве издънка на френския народ; тази великолепна жена заслужаваше да бъде прегърната заради своето бурно, жизнерадостно, безгрижно веселие. Ала не щеш ли, внезапно ми докривя: забелязах как ръкавът на яркожълтата дрешка се мярка все по-близо до пазарската чанта, която зееше безгрижно отворена (само бедните са безгрижни).

За бога! Нима искаш да откраднеш полупразната кесия от торбата на тази бедна, добра, тази безкрайно благодушна и весела жена?! Внезапно потръпнах от възмущение. До този миг бях наблюдавал джебчията със спортен интерес, бях разсъждавал и чувствувал с неговото тяло, с неговата душа, бях се надявал, дори бях пожелавал неговите неимоверни усилия, дързост и риск да бъдат възнаградени с успех. Ала сега, когато за пръв път виждах не само опита за кражба, но и самия човек, който трябваше да бъде окраден — тази трогателно наивна, тази блажено отпусната жена, която сигурно часове наред търка и лъска за няколко су стаи и стълбища, — ме обзегняв. „Нещастнико, разкарай се! — ми идеше да му изкрещя. — Потърси си друг, остави бедната жена на мира!“ И с всички сили си запроправях път към жената, за да предпазя застрашената пазарска чанта. Но в същия миг, в който се устремих напред, човечето се извърна и леко се плъзна край мен. „Извинете, господине“, изписука своето извинение смиреният гласец (чувах го за пръв път), мина покрай мен и жълтата дрешка се гмурна в навалищата. Не зная защо, но веднага почувствувах: току-що си беше свършил работата. Сега в

никакъв случай не трябва да го изпускам от очи! Измъкнах се от тълпата, без да се съобразявам с никого — някакъв господин изруга подир мен, бях го настъпил по крака, — и едва успях да видя как яркожълтата дрешка изчезва от булеварда и се развява по една странична улица. След него, неотстъпно след него! Плътно по петите му! Но трябваше решително да ускоря крачките си, защото — отначало едва можех да повярвам на очите си — човечето, което бях наблюдавал цял час, внезапно се преобрази. До този миг то бе плахо, залиташе едва ли не като пияно, а сега се стрелкаше леко като невестулка край стените, с типичната походка на мършав служител, който се страхува да не изпусне автобуса и бърза да не закъснее за канцеларията. Всяко съмнение в мен се изпари. Това бе походката след извършване на престъплението, походка номер две на крадеца, с която по най-бърз и незабележим начин трябва да избяга от местопрестъплението. Не, не можеше да има съмнение: подлецът бе измъкнал кесията с парите от чантата на сиромахкинята.

Обзе ме такава ярост, че за малко не изкрещях: „Дръжте крадеца!“ Ала сетне ме достраша. Защото всъщност не бях видял същинската кражба, тъй че не можех да обвинявам прибързано. И после нужна е известна смелост, за да хванеш някого за яката и в името божие да му раздадеш правосъдие — а аз никога не съм притежавал смелостта да обвиня и издам когото и да било. Защото доста добре знам колко несигурно е всяко правораздаване и какво високомерие е нужно, за да отсъдиш кое е добро и кое — лошо в някой отделен проблем от нашия объркай свят. Ала докато тичах след него и заедно с това размишлявах какво да сторя, изживях поредната изненада: само след две улици неподражаемият човек внезапно възприе трезв вид походка. Изведнъж забави крачка, изправи гръб, вдигна глава, закрачи преспокойно и сигурно, сякаш чисто и просто се разхождаше. Вероятно беше напуснал опасната зона, никой не го преследваше, следователно никой не можеше да го уличи в нещо. Разбрах, че след извънмерното напрежение иска да си поеме дъх, в известен смисъл сега беше джебчия в междучасие, джебчия-пенсионер, един от хилядите парижани, които кротко и необезпокоявано се разхождат по улиците с току-що запалена цигара в уста; хилавото човече се носеше с невъзмутима невинност и отпочинала, отпусната, ленива походка по Шосе д'Антен и аз за пръв

път имах чувството, че дори се вглежда в отминаващите жени и момичета и преценява тяхната красота или достъпност.

Е, а сега накъде, човече, готово да поднасяш вечни изненади? Виж ти: към църквичката „Света Троица“, зашумена от новата, напъпила зеленина? Но защо? Аха, разбирам! Искат ти се да си отдъхнеш за няколко минути на една от пейките, имаш нужда, естествено! Това постоянно обикаляне насам-натам сигурно доста те е изтощило. Но не, човечето на непрекъснатите изненади не приседна на пейките, а решително се насочи — моля за извинение! — към една малка постройка, предназначена за възможно най-интимни цели, чиято широка врата затвори след себе си.

В първия миг ме напуши смях: няма подобна изкусна дейност завършва на такова общочовешко място? Или страхът до такава степен е разтърсил вътрешностите ти? Ала отново се убедих, че веселата действителност винаги се спира на най-забавната арабеска, защото е по-смела и от най-остроумния писател. Тя не се колебае да подреди най-изключителните до най-смешните неща, при това не без ехидство, да сложи обикновено човешкото до поразителното. Докато аз — какво друго можех да сторя? — изчаквах на една пейка появата му от невзрачната постройка, ми стана ясно, че опитният и изкусен майстор на своя занаят отново действа според свършената логика на джебчийството: той издигаше около себе си четири сигурни стени, за да преброи печалбата, защото и това (по-рано то не ми беше хрумвало) представляваше една от трудностите за професионалния крадец, за която ние лаиците не се и досещаме — навреме да помисли как да унищожи уликите за своята плячка. А във вечно будния град, пълен с милиони зорки очи, няма нищо по-трудно от изнамирането на четири сигурни стени, зад които човек може изцяло да се уедини; дори онези, които много рядко четат съдебните дела, не могат да не се учудят на многобройните свидетели, които, въоръжени с дяволски точна памет, се оказват на самото място на най-нищожното произшествие. Разкъсайте някое писмо на улицата и го захвърлете в канавката: без да подозирате, ви следят десетки хора и пет минути по-късно някое сучаещо хлапе вероятно ще си достави удоволствието отново да съедини късчетата. Разгледайте портфейла си в някой вход: и утре, когато в града бъде оповестена кражбата на някой портфейл, една жена, която вие изобщо не сте забелязали, ще изтича в полицията и не

по-лошо от Балзак подробно ще опише вашата личност. Отбийте се в някоя гостилница и келнерът, на когото изобщо не сте обърнали внимание, ще запомни вашите дрехи, обувки, шапка, цвят на косите и облата или плоска форма на ноктите. Иззад всеки прозорец, иззад всяка витрина, иззад всяко перде, иззад всяка саксия ви следят чифт очи и когато с истинско блаженство смятате, че се разхождате по улицата сам и ненаблюдаван от никого, вие грешите — отвсякъде ви дебнат незвани свидетели, нашият живот от край до край е впримчен в гъстата, всекидневно доплитана мрежа на любопитството. Ето защо прекрасното ти хрумване ме кара да те призная за майстор: да откупиш за пет су непроницаемите стени в продължение на няколко минути! Никой няма да те проследи как ще изпразниш откраднатата кесия и ще захвърлиш вещественото доказателство, и дори аз, твоят двойник и спътник, който те изчаква тук хем развеселен, хем разочарован, няма да узнае колко голяма е била твоята плячка.

Такива приблизително бяха разсъжденията ми, но отново не познах. Защото едва бе отворил желязната врата със своите тънки пръсти, и аз разбрах, че го е сполетяло разочарование — сякаш заедно с него бях преброил парите в портмонето: жалка, нищожна плячка! Унилият му вървеж на уморен, изтощен човек, с отпуснати и морни клепачи над сведения взор, незабавно ме накара да проумея: нещастникът напразно се беше трепал целия предобед. В откраднатата кесия несъмнено не бе намерил нищо съществено (можех да му го предскажа), в най-добрия случай две или три изпомачкани десетфранкови банкноти — твърде, твърде недостатъчно покритие за усиления професионален труд и извънмерния риск; жалко само за горката слугиня, която в този миг вероятно за кой ли път разказва през сълзи с разтреперани ръце, не спира да показва окрадената си торба. Ала и крадецът, който също беше беден, бе изтеглил непечеливш билет — познах това от пръв поглед, а само след няколко минути предположението ми се потвърди. Горкият човечец се сви, беше изтощен и физически, и душевно, после дълго стоя пред едно магазинче за обувки и жадно разгледа най-евтините чифтове на витрината. Действително се нуждаеше от нови обуца, а не от пробитите парцалетини на нозете си, бяха му по-необходими, отколкото на стотиците хиляди люде, които днес се шляеха из парижките улици с хубави, здрави или безшумни каучукови подметки

— безотрадният му занаят направо не можеше без тях. Но неговият гладен и същевременно отчаян взор издаваше съвсем определено: за онези обувки от витрината с ослепителен блясък и цена петдесет и четири франка плячката не беше достатъчна. Извърна се смазан от огледалната витрина и пое по-нататък.

Нататък ли? Че накъде? Нима отново щеше да се впусне в рискования лов? Нима отново щеше да изложи на опасност свободата си заради някаква жалка, оскъдна плячка? Недей, човече, поне си отдъхни за малко! Сякаш желанието ми му въздействува по телепатия, защото той действително свърна в една странична уличка и най-сетне се спря пред евтина гостилница. Естествено, аз го последвах. Искрах да науча всичко за този човек, с когото живеех вече цели два часа с разтупкано сърце и пределно напрежение. За всеки случай побързах да си купя вестник, за да се прикрия по-добре зад него, сетне нарочно нахлупих шапката си до очите, влязох в гостилницата и седнах на масата зад гърба му. Ала предпазната мярка беше излишна — клетникът нямаше повече сили, за да проявява любопитство. С помътнял, невиждащ поглед той вяло се взираше в бялата покривка и едва когато келнерът донесе хляба, сухите костеливи ръце се раздвижиха и лакомо посегнаха към подноса. Започна да дъвче с такава припряност, че бях потресен и проумях: нещастникът беше гладен, беше ужасно, отчайващо гладен, още от сутринта или навярно дори от вчера. Ето защо изпитах внезапно, парещо състрадание, когато келнерът му донесе поръчаното питие: шише мляко. Крадец, който пие мляко! Единствено малките подробности са в състояние да осветят като запалена клечка кибрит глъбините на човешката душа: тъкмо в мига, когато видях как джебчията пие най-невинната, най-детската напитка — бялото, безобидно мляко, — той незабавно престана да бъде за мен крадец. Причисли се към безбройните бедни, преследвани, болни и сакати хора, които обитават този несъвършен свят, и внезапно попаднах в една много по-съкровена област, която ме свърза с него с нещо повече от обикновено любопитство. Във всички форми на междучовешкото съществуване — голотата, студът, сънят и умората, — при всяка злочестина на страдащата плът онова, което разделя хората, отпада; изчезват изкуствените категории, които разделят човечеството на праведни и неправедни, на достойни и престъпници; заличава се всичко, остава единствено клетият, извечен звяр, земната

твар, която изпитва глад, жажда, немощ и умора: също като теб, като мен и останалите. Следях омагьосан как отпива гъстото мляко на внимателни, малки и все пак жадни глътки, а накрая събира дори трохите: в този миг ме досрамя, че го наблюдавам, досрамя ме, че вече цели два часа от чисто любопитство следя тъмните ходове на нещастния преследван човек, както се следи състезателен кон — без да се опитам да го възпра или да му помогна. Обзе ме неудържим копнеж да пристъпя към него, да го заприказвам, да му предложа нещо. Ала как? Как да го заговоря? Премислях, мъчително търсех някакво оправдание, някакъв предлог, но не успях да го намеря. Такива сме си! Тактични до малодушие, когато е нужна решителност; смели в намеренията си и безутешно плахи, щом трябва да пробием тънкия въздушен пласт, който ни разделя от човека, за когото сме разбрали, че е изпаднал в беда. Ала всеки го знае: какво по-трудно от това, да помогнеш на някого, който все още не те е извикал на помощ? Нали в неговото мълчание е скрито последното, което притежава — гордостта: а нея нямаме право да накърняваме насилствено! Само просяците ни изпълват с облекчение и би трябвало да сме им благодарни, задето достъпът ни до тях е свободен; този тук обаче беше от онези упорити хора, които предпочитат по най-рискован начин да залагат собствената си свобода, но не и да просят, предпочитат да крадат, но не и да приемат подаяния. Нима нямаше да го изплаша до смърт, ако си послужех с някакъв претекст и несръчно се присламчех към него? Освен това той седеше безкрайно изтощен — всяко безпокойство би било равнозначно на жестокост. Беше придърпал стола съвсем близо до стената, така че едновременно опираше тялото си на неговата облегалка, а главата си — на стената, за миг беше притворил оловнотежките си клепачи; проумях, почувствувах го — така му се искаше да поспи, поне за десет, за пет минути! Почувствувах как неговата умора и изтощение преливат в мен. Нима в бледия му лик не се отразяваше бялото сияние на варосаната килия? А нима дупката на ръкава, която светлееше при всяко негово движение, не издаваше, че не познава нежната женска грижовност към неговата съдба? Опитах се да си представя неговия живот: мръсен железен креват в неотоплена стая някъде на петия тавански етаж; пробит леген; цялото имущество, събрано в куфарче... Но и в тази тясна стаичка присъществуваше все същият страх от стъпките на полицаия, които

трополят по скърцащото стълбище. Съзрях всичко през тези две или три минути, докато той изтощено облягаше своето тънко, костеливо тяло и почти старческата си глава на стената. Ала келнерът вече шумно заприбира мръсните ножове и вилици: не обичаше такива късни и досадни посетители. Платих пръв и побързах да изляза, за да не срещна погледа му. Когато след няколко минути се появи на улицата, го последвах; за нищо на света не желяех да изоставя клетника на произвола на съдбата.

Защото сега към него ме приковаваше не игривото и посредствено нервно любопитство, не вятърничавото желание да опозная непознатия занаят — сега гърлото ми се стягаше от смътна уплаха, от ужасно притеснение, което ме потисна още повече, щом забелязах, че той отново се отправя към булеварда. Боже мой, нима пак ще идеш при същата витрина с маймунките? Не прави глупости! Помисли само, жената отдавна трябва да се е оплакала в полицията и сигурно вече те очаква там, за да те хване незабавно за тънката дрешка! И изобщо: откажи се за днес от тая работа! Не прави нови опити, не си във форма. Вече си лишен от сили, от замах, уморен си, а умората в изкуството не води до добри резултати. По-добре си почини, легни си, клетнико: стига за днес, поне за днес стига! Не ми е възможно да обясня защо ме обзе тази уплаха, тази граничеща с халюцинацията убеденост, че още при първия му опит за кражба неминуемо ще бъде заловен. Колкото повече приближавахме булеварда, толкова повече нарастваше моята тревога — ето че до нас долетя вечният рев на вълните му. Не, за нищо на света не бива да се връщаш при онази витрина, няма да допусна това, глупако! Вече вървах непосредствено зад него, бях готов да се пресегна, да го хвана за ръката, да го дръпна назад. Ала човекът, сякаш и този път разбрал безмълвната ми заповед, неочаквано пое в друга посока. Прекоси улица Друо една пресечка преди булеварда и с неочаквана увереност, сякаш се намираше у дома си, се отправи към някаква сграда. Познах я веднага: това бе „Отел Друо“, известният парижки институт за публични продажби.

За кой ли път вече този поразителен човек ме смая. Защото, докато се стараех да разгадая живота му, някаква вътрешна сила в него откликваше на моите най-съкровени желания. Сред стотиците хиляди сгради на непознатия Париж през това утро възнамерявах да посетя

тъкмо тази, защото винаги ме бе дарявала с най-вълнуващите, най-плодоносните и същевременно най-забавните часове. По-оживен от музей, а в някои дни богат и на съкровища, всеки път различен, променлив и все същият, този външно невзрачен „Отел Друо“ ми бе любим като една от най-прекрасните ценности, защото представя удивително сбито цялостната същност на парижкия живот. Предметите, които инак съставляват органическо цяло сред четирите стени на някое жилище, тук са пръснати като множество раздробени и разпокъсани вещи, подобно на разсечения труп на някое огромно добиче в месарница; макар и свършено чужди и взаимно изключващи се, най-недостъпни и най-всекидневни, те са обединени от най-недостойната възможност: всичко, което е изложено тук на показ, трябва да бъде превърнато в пари. Креват и разпятие, шапка и килим, часовник и леген, мраморни статуи от Удон и месингови прибори, персийски миниатюри и посребрени табакери, мръсни велосипеди наред с първите издания на Пол Валери, грамофони наред с готически мадони, картини на Ван Дайк, окачени до зацапани репродукции, сонати на Бетховен до порутени печки, най-необходимото и най-излишното, най-долнопробният кич и най-ценните произведения на изкуството, великото и нищожното, истинското и подправеното, старото и новото — всичко, което човешката ръка и човешкият ум са могли да сътворят! Най-възвишеното и най-пошлото се стичат в ретортата на търга, която с жестоко безразличие всмуква всички ценности на огромния град, за да ги изплюе отново. На този безмилостен пазар, където всички ценности се обръщат в монети и цифри, на този огромен панаир на човешката суета и човешката нужда, на това фантастично място усещаме по-силно откъдето и да било цялостното шеметно многообразие на нашия материален свят. Тук беднякът може да продаде всичко, а богатият — да го откупи; ала освен с предмети тук можем да се сдобием и с впечатления, и със знания. Внимателният човек може да проумее тук всяка материя, ако се вглежда и вслушва добре, да добие знания по история на изкуството, археология, библиофилия, филателия, нумизматика и не на последно място — по психология. Защото различните предмети, които от тези зали трябва да попаднат в други ръце и само за кратко си отдъхват от робията на бившите си притежатели, наподобяват многообразието на човешките раси и класи, които любопитно и предприемчиво се тълпят

около масите за наддаване. Погледите им шарят наоколо, изпълнени с търговска страст и тайнствения копнеж на колекционерството. До големите търговци, загърнати в кожени палта и чисто изчеткани бомбета, са седнали дребни, нечистоплътни антиквари и вехтошарите от Левия бряг на Сена, на които им се иска да напълнят своите лавки с евтина стока; от време на време вдигат врява и дребните спекуланти и посредници, комисионери, наддавачи — неизбежните хиени на бойното поле. Те бързо трябва да възпрат падането на дадена цена, а когато забележат, че някой колекционер е хлътнал по изложената драгоценна вещ, с взаимно намигване да вдигнат цената ѝ. Сред навалицата се прокрадват като сънливи тапири дори очилати библиотекари, сами заприличали вече на пергамент; пърхат като пъстри райски птици свръхелегантните дами, обсипани с перли, предварително изпратили своите лакеи, за да им запазят най-предните места около масата за наддаване; а по ъглите междувременно са се сврели като кротки жерави със сведен взор истинските познавачи, масоните на колекционерството. Зад всички тези люде, привлечени тук от търговски интереси, любопитство, страст към изкуството и действително съпричастие, всеки път се надига вълната на случайните любопитни, които възнамеряват да се посгреят на безплатния огън или да се порадват на искрометните фонтани, бликнали от огромните цифри. Ала всеки, който е дошъл тук, се ръководи от определено намерение: да колекционира, да си поиграе, да припечели, да се сдобие с някакъв предмет или просто да помечтае, да се стопли на чуждия огън — и целият този хаотичен човешки рой се разделя и разпределя на невероятно множество физиономии. И все пак никога не бях срещал, никога не бях подозирал съществуването на една-единствена категория люде: гилдията на джебчиите. Сега обаче, когато съзрях с какъв сигурен инстинкт моят приятел се вмъква в залата, незабавно проумях: това място е идеално поле, може би най-идеалното поле в Париж за неговото изкуство. Защото тук са налице всички необходими елементи, и то съчетани по най-чудат начин: ужасна, почти непоносима блъсканица и задължително отклоняване на вниманието чрез страстта от зрелището, очакването, наддаването. И трето: наред с хиподрума, залата за публична продажба е едва ли не последното място в днешния свят, където всичко се заплаща в брой, ето защо може да възникне предположението, че всяко сако е издуто от меката тежест на

пълната кесия. Къде другаде чевръстата ръка може да има по-голям шанс? Вероятно — сега го прозрях, моят приятел просто си беше направил тази заран малка репетиция; тук обаче се готвеше да покаже своето истинско майсторство.

И все пак, когато небрежно се заизкачва по стълбището към първия етаж, за малко не го дръпнах за ръкава. За бога, нима не виждаш онзи плакат на три езика: „Beware of pickpockets!“, „Attention aux pickpockets!“, „Achtung vor Taschendieben!“^[4]? Нима не го виждаш, глупчо? Тук знаят за такива като теб, из навалищата положително се промъкват десетки детективи и освен това, повярвай ми, днес не си във форма! Ала той хладнокръвно погледна плаката, който явно му беше добре известен. После като изпечен познавач на обстановката спокойно се заизкачва по стъпалата: тактическо решение, което не можех да не оценя. Защото в залите на долния етаж се продават само груби домакински уреди, мебели, ракли и шкафове, там се тълпи и блъска недружелюбната тълпа на вехтошарите, от която не може да се изкопчи нищо. А освен това навярно по стар селски обичай те носят кесията си здраво привързана около кръста — посегателството над тези хора не е нито целесъобразно, нито препоръчително. Виж, в залите на първия етаж, където се продават на търг изящни предмети — картини, накити, книги, автографи, бижута, — несъмнено се намират претърпаните джобове и по-безгрижните купувачи.

С мъка успях да следвам своя приятел, защото от главния вход той заснова от зала в зала, прекоси всичките и отново се върна в началото, за да прецени шансовете си във всяка една от тях; търпеливо и без да бърза — като гастроним — той изчете специалното меню по разлепените обявления. Най-сетне се спря на зала номер седем, където се продаваше „La célèbre collection de porcelaine chinoise et japonaise de Mme la Comtesse Yves de G...“^[5] Несъмнено, днес тук се предлага сензационно скъпа стока, защото хората бяха толкова нагъсто скупчени, че от входа масата за наддаване изобщо не можеше да се види — закриваха я палта и шапки. Плътна човешка стена от навярно двайсет или трийсет редици напълно препречваше погледа към дългата зелена маса и от нашето място при входа съумявахме да зърнем само забавните движения на аукционера, на Commissairepriseur, който от висотата на своя пулт и с бялото чукче в ръка приличаше на капелмайстор, натоварен да дирижира наддаването и след

обезпокоително дългите паузи неизменно да преминава към Prestissimo. И той като другите дребни служители навярно живееше някъде в Менилмонтан или подобно предградие, в две стаички, с газова печка, грамофон (като изключителен лукс) и няколко мушката на прозореца; но тук, пред изисканата публика, облечен в елегантно сако, с напомадени и грижливо вчесани коси, видимо се наслаждаваше на неимоверното удоволствие всекидневно в продължение на три часа да превръща чрез ударите на своето чукче най-скъпите парижки драгоценности в пари. Със заучената любезност на акробат той грациозно улавяше предложените цени като пъстра топка — отляво, отдясно на масата и от дъното на залата: „шестстотин, шестстотин и пет, шестстотин и десет...“ — и запращаше обратно същите цифри със съответната надбавка, като закръгляше гласните и разтягаше съгласните. Междувременно поемаше и ролята на дама за развлечение, а когато никой не предлагаше нова цена и въртележката на цифрите замреше, предупреждаваше с изкусителна усмивка: „Няма ли никой отдясно? Няма ли никой отляво?“, или заплашваше с лек драматизъм, вложен в присвитите вежди, после вдигаше съдбоносното чукче от слонова кост с дясната си ръка: „Край на наддаването!“, или се усмихваше: „Но това съвсем не е скъпо, господа!“ Междувременно свойски кимаше на отделни познати, хитро и окуражително намигаше на някои купувачи и докато обявяването на поредната вещь за продан прозвучаваше като необходима и делова констатация — „Номер трийсет и три!“ — заедно с нарастващата цена и тенорът му все по-уверено се извисяваше в драматични нотки. Видимо се наслаждаваше, че в продължение на три часа триста или четиристотин души със затаен дъх гледат ту устните му, ту магическото чукче в ръката му. Окриляше го опияняващо самочувствие, защото се отдаваше на измамната представа, че той е онзи, от когото зависи всичко, а всъщност не беше нищо друго освен уред, който приема случайните предложения; също като паун разперваше словесните си пера, но това в никакъв случай не ми попречи да установя в себе си, че с всичките си превзети маниери той всъщност прави на моя приятел същата необходима услуга за отклоняване на вниманието като трите забавни маймунки от тази заран.

Дръзкият ми приятел все още не успяваше да се възползува от помощта на своя съучастник, защото безпомощно продължавахме да

стоим в последната редица и всеки опит да си проправим път през тази гъста, топла и жилава човешка стена до масата за наддаване ми се струваше съвършено безнадежден. Ала отново забелязах едnodневното си дилетантство в интересния занаят. Моят другар, опитният майстор и практик, отдавна знаеше, че в мига, в който чукчето удари за последен път — „седем хиляди двеста и шейсет франка“, ликуваше в това време тенорът, — тъкмо в тази кратка секунда на успокоение стената винаги се пропуква. Възбудените глави се свеждаха, търговците отразяваха цените в каталога, от време на време някой любопитен си тръгваше, сбитата тълпа за миг се прокъсваше. И с гениална бързина той се възползува от един такъв момент, за да се вреже в тълпата с приведена глава като същинско торпедо. С единствен порив си проправи път през четири или пет човешки редици и аз — нали се бях заклел да не изоставям на произвола на съдбата този невнимателен човек! — внезапно се оказах сам, без него. Вярно, на свой ред се опитах да се промъкна напред, но наддаването започна отново, стената пак се склучи и се оказах безпомощно заклещен в най-голямата тъпканица, като талига в блато. Горещата лепкава преса беше ужасяваща; пред мен, вляво, вдясно имаше все чужди тела, чужди дрехи, и то толкова близо, че всяко прокашляне на моите съседи ме разтърсваше из основи. А и въздухът беше непоносим, миришеше на прахоляк, на застояло и вкиснато и преди всичко на пот като навсякъде, където нещата опират до пари; заля ме гореща вълна, понечих да си разкопчаю сакото и да измъкна носната си кърпа. Напразни усилия: пресата беше непробиваема. И все пак, все пак не се отказах, бавно и настойчиво си проправях път напред, отминавах редица след редица. За съжаление твърде закъснях! Яркожълтата дрешка беше изчезнала. Беше се закътала сред тълпата, никой освен мен не подозираше за заплашителното ѝ присъствие: нервите ми се тресяха от мистичен страх, че с клетника ще се случи нещо ужасно. Всяка секунда очаквах някой да извика: „Дръжте крадеца!“, щеше да настане суматоха, да заваят думи, щяха да го заловят, да го измъкнат за ръкавите на неговото палтенце — не мога да обясня защо ме обзе тази зловеща увереност, че днес, тъкмо днес ще го сполети неуспех.

Но виж ти, нищо не се случи: никакъв възглас, никакъв вик; напротив, приказките, шумотевницата и шушуканията внезапно заглъхнаха. Изведнъж стана невероятно тихо, сякаш двеста-триста

човека по предварителна уговорка притаиха дъх; всички с удвоено напрежение се вторачиха в аукционера, който отстъпи една крачка към лампата и челото му заблестя особено тържествено. Дошъл бе ред на най-важния предмет, който участвуваше в наддаването — огромна ваза, личен подарък от китайския император на френския крал, изпратена преди триста години и, като много други вещи, тайнствено изчезнала от Версай по време на революцията. Четирима слуги в ливреи повдигнаха скъпоценния предмет и с особено, дори показно внимание положили върху масата блестящата бяла заобленост с плетеница от сини жилки, а аукционерът оповести предложената цена, след като тържествено се изкашля: „Сто и трийсет хиляди франка! Сто и трийсет хиляди франка!“ Отговорът на тази цифра, озарена от четири нули, бе благоговейно мълчание. Никой не се решаваше веднага да предложи своя цена, да заговори или да се помръдне от мястото си; тълпата от плътно притиснати и разгорещени човешки тела приличаше на един-единствен застинал паметник на респекта. Най-сетне някакъв дребен беловлас господин в левия край на масата повдигна глава и изрече бързо, тихо и едва ли не смутено: „Сто трийсет и пет хиляди...“, след което аукционерът решително отсече: „Сто и четирийсет хиляди.“

И ето че започна вълнуваща игра: представителят на голяма американска аукционна зала свеждаше своето участие до вдигане на пръста си, с което сумата като електрически часовник отскачаше с още пет хиляди; от другата страна на масата частният секретар на някакъв известен колекционер (тихо шепнеха името му) уверено удвояваше предложената надбавка; наддаването постепенно се превърна в диалог между тия двама купувачи, които седяха един срещу друг, но упорито отбягваха да се погледнат: и двамата адресираха своите предложения единствено до аукционера, а последният ги приемаше с видимо удоволствие. Най-сетне, при двеста и шейсет хиляди, американецът за пръв път не вдигна пръст; обявената цена увисна като застинал вик във въздуха. Възбудата нарастваше, аукционерът повтори за четвърти път: „Двеста и шейсет хиляди... двеста и шейсет хиляди...“, и високо подхвърли цифрата в залата, както сокол подхвърля плячката си. Сетне зачака, напрегнато и с известно разочарование се огледа наляво и надясно (ах, как му се искаше да продължи играта!): „Никой ли не предлага повече?“ Мълчание и само мълчание. „Никой ли не предлага

повече?“ Прозвуча почти отчаяно. Мълчанието започна да трепти като струна без звук. Чукчето бавно се извиси. В този миг триста сърца замряха. „Двеста и шейсет хиляди франка първи път... втори път...“

Мълчанието неподвижно увисна над онемялата зала, дъхът на всички секна. Аукционерът вдигна с едва ли не религиозна тържественост чукчето от слонова кост над занемялото множество. За сетен път предупреди: „Край на наддаването!“ Мълчание! Отговор не последва. И пак: „Три!...“ Чукчето удари глухо и сърдито. Край! Двеста и шейсет хиляди франка! Човешката стена политна и се разкъса от този лек и глух удар на отделни живи лица, всички се раздвижиха, поеха си въздух, отдъхнаха си, прокашляха се. Сбитата маса трепна и се люшна като едно-единствено тяло, превърнато във възбудена вълна, в един-единствен нестихващ порив.

Този порив застигна и мен, и то чрез някакъв чужд лакът, който се заби право в гърдите ми. И в същото време човекът измърмори: „Извинете, господине!...“ Трепнах. Този глас! Чудо на чудесата — ето го и него, толкова ми липсваше, така дълго го бях търсил, а ето че шеметната вълна по щастлива случайност го бе изхвърлила точно до мен! Слава богу, сега бе съвсем близо, най-сетне, най-сетне щях съвестно да го следя и закрилям. Естествено, не посмях открито да го погледна в лицето; крадешком му хвърлих бегъл поглед отстрани, и то не направо, а към ръцете му, към работните му инструменти, ала странно защо, те бяха изчезнали: не след дълго забелязах, че е прилепил ръкавите на своята дрешка към тялото и като човек, който зъзне от студ, е вмъкнал пръсти под закрилата на плата, така че бяха станали невидими. Ако посегнеше към някоя жертва, тя нямаше да усети нищо друго освен случайното докосване на меката, безопасна материя; грабливата, крадливата ръка се криеше под ръкава като ноктите на кадифена котешка лапа. Възхитих се: отлично го беше изработил. Ала върху кого щеше да се стовари ударът? Внимателно огледах човека вдясно от него: господинът бе мършав, а всичките му копчета — закопчани. А другият пред него бе широкоплещест и непристъпен, така че на първо време не бях в състояние да си обясня как би могъл успешно да посегне към един от двамата си съседи. Но внезапно усетих лек натиск върху собственото си коляно и една мисъл ме полази като ледена тръпка: да не би в края на краищата тези приготовления да се правят заради мен? Да не би, глупако, в крайна

сметка да окрадеш единствения човек в залата, който знае кой си, а на мен — последен, потресаващ урок! — ще се наложи лично да се запознавам с твоя занаят? И действително, по всичко личеше, че злощастният клетник е избрал тъкмо мен, насочил се е тъкмо към мен, тъкмо към мен, неговия съмишленик, единствения човек, който бе вникнал в същината на занаята му!

Да, безспорно приготовленията бяха насочени към мен, повече не биваше да се залъгвам, ясно усетих как лакътят на моя съсед леко се притисна до тялото ми, как ръкавът с прикритата ръка се запремества сантиметър по сантиметър, за да се плъзне сръчно между сакото и жилетката при първото възбудено разместване на тълпата. Вярно е, че можех да взема известни предпазни мерки, с които да осигуря пълната си безопасност; достатъчно беше леко да се извърна или да закопчая сакото си, ала, странно защо, не намирах в себе си сили, цялото ми тяло бе хипнотизирано от възбудата и очакването. Всеки мой мускул и нерв направо се бяха вцепенили и докато напрегнато и безразсъдно изчаках, на бърза ръка пресметнах колко пари имам в портфейла си. И както мислех за портфейла, усетих неговия топъл и спокоен натиск върху гърдите си (всяка частица от нашето тяло незабавно става чувствителна, щом помислим за нея — всеки зъб, всеки пръст, всеки нерв). Значи, засега портфейлът си беше на мястото, аз бях подготвен и спокойно можех да предотвратя открадването му. Ала странно все пак: изобщо не знаех дали желая тази кражба, или не. Чувствата ми бяха напълно объркани и сякаш раздвоени. Защото, от една страна, ми се искаше този глупак да се откаже от мен за свое собствено добро, а от друга страна със същото ужасно напрежение като при зъболекар, който приближава бормашината към болното място, очаквах да прояви своето майсторство, очаквах последния, решаващия сблъсък. Ала той сякаш искаше да ме накаже за моето любопитство я ни най-малко не бързаше да нанесе удара си. Продължаваше да изчаква, но не отстъпваше от мен. Приближаваше се неотклонно, сантиметър по сантиметър, и макар че сетивата ми бяха напълно вцепенени от настойчивото докосване, с някакво съвсем различно чувство продължавах ясно да долавям растящите цени, които аукционерът подвикваше от масата: „Три хиляди седемстотин и петдесет... Никой ли не предлага повече? Три хиляди седемстотин и шейсет... седемстотин и седемдесет... седемстотин и осемдесет... никой ли не

предлага повече?“ Сетне чукчето удари. И тълпата отново леко се разлюля, в същия миг вълната застигна и мен. Това не бе истинско докосване — сякаш ме полази змия, мимолетно ме лъхна чуждо дихание, то бе толкова леко и неуловимо, че никога нямаше да го забележа, ако цялото ми любопитство не бе насочено към заплашеното място; само палтото ми леко се разтвори, сякаш случайно беше подухнал ветреца, някаква птица нежно прелетя край мен и...

И внезапно се случи нещо, което никога не бях очаквал: моята собствена ръка трескаво се вдигна и сграбчи чуждата ръка под самото. Нито за миг не бях възнамерявал да прибягна към такава брутална отбрана. Това бе рефлекторно движение на моите мускули, което изненада и мен самия. Ръката автоматично се беше стрелнала нагоре, водена от чисто физически инстинкт за самосъхранение. И сега — какъв ужас! — за своя собствена изненада и покруса аз здраво стисках някаква чужда, студена и трепереща ръка: не, никога не бях пожелавал подобно нещо!

Тази секунда не съм в състояние да опиша. Бях вцепенен от страх — все пак внезапно и насила задържах със живо тяло от някакъв непознат човек. Но и той се беше вцепенил от страх. Нямах сили, не можех да се овладеея, за да пусна ръката му — точно както и на него липсваше кураж и не можеше да се овладее, за да се освободи от мен. „Четиристотин и петдесет... четиристотин и шейсет... четиристотин и седемдесет...“, патетично и гръмка се носеше гласът на аукционера, а аз продължавах да държа чуждата, тръпнеща ръка на джебчията. „Четиристотин и осемдесет... четиристотин и деветдесет...“ — все още никой не забелязваше какво ставаше с нас, никой не подозираше, че тук, между двама души, се е породило чудовищно съдбовно напрежение: само ние двамата, само нашите нерви, опънати до скъсване, водеха небивалата битка. „Петстотин... петстотин и десет... петстотин и двайсет...“ — цифрите изригнаха все по-задъхано, петстотин и трийсет... петстотин и четирийсет... петстотин и петдесет. Най-сетне — едва ли бяха минали повече от десет секунди — отново успях да си поема дъх. Пуснах чуждата ръка. Тя веднага се плъзна назад и изчезна в ръкава на жълтата дрешка.

„Петстотин и шейсет... петстотин и седемдесет... петстотин и осемдесет... шестстотин... шестстотин и десет...“, — гласът отгоре не преставаше да гърми, а ние продължавахме да стоим един до друг като

съучастници в тайнственото дело, и двамата парализирани от общите усещания. Все още чувствувах топлото докосване на неговото тяло, и сега, когато вцепенението премина и коленете ми започнаха да треперят, ми се стори, че трепетът се предаде и на него. „Шестстотин и двайсет... трийсет... четирийсет... петдесет... шейсет... седемдесет...“ — цифрите подскачаха все по-нагоре, а леденият обръч на ужаса продължаваше да ни приковава един към друг. Най-сетне намерих сили поне да извъртя глава и да го погледна. В същия миг и той погледна към мен. Очите ни се срещнаха. „Милост, милост! Не ме предавай!“ — малките воднисти очи сякаш се молеха, страхът на смазаната му душа, извечният страх на всяко живо същество струеше от разширените зеници, брадата му също се тресеше от неудържим ужас. Възприех ясно само тези широко отворени очи, останалата част от лицето беше изчезнала под маската на такъв неотразим ужас, какъвто не бях срещал у никого — нито досега, нито по-късно. Обзе ме неизмерим срам, че някой се вижда в мен с такова робско, животинско покорство, сякаш имах власт над живота и смъртта. И този негов страх ме унизи; смутено отвърнах очи.

Ала той беше разбрал. Вече знаеше, че никога и за нищо на света не бих го издал; това възвърна силите му. С лек тласък отдръпна тялото си от мен, усетих, че ме напуска завинаги. Най-напред се освободи притиснатото коляно, сетне усетих как от ръката ми отлита чуждата топлина, и внезапно — имах чувството, че ме изоставя нещо, което е било част от мен — мястото до мен опустя. Клетият ми спътник се гмурна в тълпата и изчезна. Изпърво въздъхнах със съзнанието, че отново съм свободен. Ала в следващия миг се изплаших: ами той, сиромашът, какво ще прави сега? Нали му трябва пари, а аз следва да му се отблагодаря за тези напрегнати часове, аз, неговият неволен съучастник, съм длъжен да му помогна! Бързо се устремих подир него. Ала по дяволите! Нещастникът погрешно разтълкува моите добри намерения и се уплаши, когато се извърна при входа и отдалеко ме съзря. Преди да успея да му махна успокоително, яркожълтата дрешка изпърха надолу по стълбището и се сля с недостижимия людски поток по улицата, а моят урок приключи неочаквано — така, както и беше започнал.

[1] Веществено доказателство (лат.). — Б.пр. ↑

- [2] Да живее действителността! (Фр.) — Б.пр. ↑
- [3] Виж само, виж, Маргьорит! (Фр.) — Б.пр. ↑
- [4] Пазете се от крадци! (Англ., фр., нем.) — Б.пр. ↑
- [5] Знаменитата колекция от китайски и японски порцелан на графиня Ив дьо Ж... (Фр) — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.